

MUZIEJAMS IR BIBLIOTEKOMS APIE AUTORIŲ TEISES IR GRETUTINES TEISES

1.	IŽANGA.....	2
2.	AUTORIŲ TEISIŲ IR GRETUTINIŲ TEISIŲ TEISINIS REGLAMENTAVIMAS	2
3.	SAUGOMI KŪRINIAI.....	3
4.	KAM PRIKLAUSO AUTORIŲ TEISĖS?	4
5.	KOKIAS TEISES TURI AUTORIAI IR JŲ TEISIŲ PERĖMĖJAI?	6
6.	KAIP TEISĖTAI NAUDOTIS SAUGOMU KŪRINIU?	9
7.	AUTORINĖS SUTARTYS	9
8.	LICENCINIŲ SUTARČIŲ SU KOLEKTYVINIO ADMINISTRAVIMO ORGANIZACIJOMIS SUDARYMAS	12
9.	ATVEJAI, KAI KŪRINIŲ GALIMA NAUDOTI NETURINT AUTORIAUS SUTIKIMO.....	13
10.	BIBLIOTEKOMS APIE KŪRINTŲ SKOLINIMĄ (TEIKIMĄ PANAUDAI)	18
11.	KĄ REIKIA ŽINOTI DARBDAVIAMS APIE AUTORIŲ TEISES Į DARBUOTOJŲ SUKURTUS KŪRINIUS?	19
12.	DUOMENŲ BAZĖS.....	20
13.	GRETUTINIŲ TEISIŲ OBJEKTAI IR JŲ APSAUGA.....	22
14.	TAI, KAS ŽINOTINA NAUDOJANT GRETUTINIŲ TEISIŲ OBJEKTUS	24
15.	KAS YRA KOMPIUTERIO PROGRAMA?	25
16.	ATSAKOMYBĖ UŽ AUTORIŲ TEISIŲ IR GRETUTINIŲ TEISIŲ PAŽEIDIMUS	26

1. Įžanga.

Bibliotekos ir muziejai šiuolaikinėje valstybėje vykdo kilnią misiją – kaupia, tvarko, saugo, tiria dokumentus, kultūros vertybes, užtikrina visuomenės narių galimybę naudotis viešaisiais informacijos šaltiniais, teikia visuomenės švietimui, moksliniams tyrimams bei asmenybės ugdymui reikalingą informaciją ir paslaugas, eksponuoja bei populiarina materialines ir dvasines kultūros vertybes. Kitais žodžiais tariant, muziejų ir bibliotekų veikla yra neatimama kiekvienos valstybės kultūrinio ir mokslinio gyvenimo dalis, betarpiškai susijusi su mokslu ir menu: kaupiami fondai, rengiamos parodos, kuriamos virtualios ekspozicijos, duomenų bazės. Bibliotekos ir muziejai turbūt labiausiai jaučia visuomenės teisės į informacijos ir autoriaus teisių į kūrinių konfliktą: viena vertus, šios įstaigos užtikrina informacijos, literatūros, meno, mokslo kūrinių prieinamumą kiekvienam lankytojui, kita vertus, bibliotekos ir muziejai turi nepažeisti autorių, kurių kūriniai naudojami, teisių. Galų gale muziejai ir bibliotekos ne tik naudoja kūrinius, bet ir kuria juos. Taigi šių įstaigų veiklos pobūdis reikalauja autorių ir gretutines teises reglamentuojančių teisės aktų išmanymo, kuris leistų kasdieniame bibliotekininkų ir muziejininkų darbe tinkamai, nepažeidžiant autorių ir gretutinių teisių naudotis kūriniais ir tuo pačiu pasinaudoti autorių teisių į savo pačių sukurtus kūrinius teikiamomis galimybėmis.

Pastaba: šioje medžiagoje pateikiami komentarai ir rekomendacijos nėra oficialūs ir privalomi teismams, valstybinės valdžios institucijoms ar bet kuriems tretiesiems asmenims; kiekvienas kūrinio ar kito saugomo objekto panaudojimo atvejis yra individualus, todėl kiekvieną kartą abejojant būtina pasikonsultuoti su teisininkais.

2. Autorių teisių ir gretutinių teisių teisinis reglamentavimas

Autorių teises, gretutines teises, duomenų bazių gamintojų teises (*sui generis* teises), jų įgyvendinimą, kolektyvinį administravimą ir gynimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (Žin., 1999, Nr. 50-1598, Žin., 2003, Nr. 28-1125) (toliau - ATGTĮ), Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 6 d. nutarimas Nr. 181 „Dėl autorinio atlyginimo už knygų ir kitų leidinių panaudą bibliotekose mokėjimo tvarkos patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 6 d. nutarimas Nr. 181 „Dėl autorinio atlyginimo už kūrinių atgaminimą reprografijos būdu (fotokopijavimo ar kitu būdu popieriuje) mokėjimo tvarkos patvirtinimo“, kiti poįstatyminiai aktai. Taip pat autorių teises ir gretutines teises bei jų įgyvendinimą ir gynimą reglamentuojančių normų yra ir Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse, civilinio proceso kodekse, administracinių teisės pažeidimų kodekse, baudžiamajame kodekse.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas yra suderintas su šiais Europos Sąjungos teisės aktais:

- 1) 1991 m. gegužės 14 d. Tarybos direktyva 91/250/EEB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos su pakeitimais, padarytais 1993 m. spalio 29 d. Tarybos direktyva 93/98/EEB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos terminų derinimo;
- 2) 1992 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyva 92/100/EEB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje su pakeitimais, padarytais 1993 m. spalio 29 d. Tarybos direktyva 93/98/EEB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos terminų derinimo ir 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva

- 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų derinimo;
- 3) 1993 m. rugsėjo 27 d. Tarybos direktyva 93/83/EEB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių taisyklių, taikomų palydoviniam transliavimui ir kabeliniam retransliavimui, koordinavimo;
 - 4) 1993 m. spalio 29 d. Tarybos direktyva 93/98/EEB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos terminų derinimo su pakeitimais, padarytais 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų derinimo;
 - 5) 1996 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 96/9/EB dėl duomenų bazių teisinės apsaugos;
 - 6) 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų derinimo.
 - 7) Taip pat reikšmingos autorių teisėms ir gretutinėms teisėms yra Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos (Žin., 1995, Nr. 40-988) bei Romos konvencija dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos (Žin., 1999, Nr. 11-249).

3. Saugomi kūriniai

ATGTĮ 2 str. numatyta, kad kūrinys – originalus kūrybinės veiklos rezultatas literatūros, meno ir mokslo srityje, nepaisant jo meninės vertės, išraiškos būdo ar formos.

ATGTĮ numato, kad ne visi kūriniai yra saugomi. ATGTĮ 5 str. įvardinti objektai, kuriems autorių teisių apsauga netaikoma: 1) idėjos, procedūros, procesai, sistemos, veiklos metodai, koncepcijos, principai, atradimai ar atskiri duomenys; 2) teisės aktai, oficialūs administracinio, teisinio ar norminio pobūdžio dokumentai (sprendimai, nuosprendžiai, nuostatai, normos, teritorijų planavimo ir kiti oficialūs dokumentai), taip pat jų oficialūs vertimai; 3) oficialūs valstybės simboliai ir ženklai (vėliavos, herbai, himnai, piniginiai ženklai ir kiti valstybės simboliai bei ženklai), kurių apsaugą reglamentuoja kiti teisės aktai; 4) oficialiai įregistruoti teisės aktų projektai; 5) įprastinio pobūdžio informaciniai pranešimai apie įvykius; 6) folkloro kūriniai. Kai kurie iš šių objektų gali būti saugomi pagal kitų įstatymų ar teisės aktų nuostatas: Lietuvos Respublikos patentų įstatymas saugo idėjas, kurios atitinka išradimams keliamus reikalavimus; Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas numato komercinių paslapčių apsaugą; specialūs teisės aktai reguliuoja Lietuvos Respublikos oficialiojo ir tradicinio valstybės pavadinimo, herbo, vėliavos ar kitų valstybės heraldikos objektų, taip pat garantinių ir prabos ženklų, antspaudų, apdovanojimo ženklų panaudojimą Lietuvos banko valdybos nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos banknotų ir monetų atvaizdu naudojimo“ nustatytos piniginių ženklų naudojimo taisyklės; Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatyme nustatytos folkloro kūrinių naudojimo taisyklės ir t.t.

Žmogaus intelektualinės-kūrybinės veiklos rezultatui yra taikoma autorių teisių numatyta apsauga, jei jis atitinka šiuos požymius:

- Tai – originalus žmogaus kūrybinės veiklos rezultatas: kūrinys turi pasižymėti tam tikru unikalumu, jis turi būti žmogaus savarankiško kūrybinio darbo rezultatas – apsauga kūriniai nebus taikoma, jei jis bus nukopijuotas nuo kito kūrinio;
- Kūrinys yra išreikštas objektyvia forma: jis turi būti išreikštas taip, kad jį galėtų išgirsti, perskaityti, pamatyti kitas asmuo, kitaip sakant, neišreikštos žmogaus mintys nėra saugomos;
- Originalus kūrybinės veiklos rezultatas kūriniumi laikomas, nepaisant jo meninės vertės: saugomi bet kokie kūriniai, net jei meno požiūriu jie nėra vertingi (t. y., saugomi ir žinomų

autorių, ir nežinomų autorių kūriniai, taip pat vaikų, mokinių, studentų originalūs kūriniai);

- Kūrinys – bet kurios meno, mokslo ar literatūros srities kūrybinės veiklos rezultatas, nepaisant jo išraiškos būdo ar formos: saugomi įvairių mokslo, meno, literatūros sričių, įvairių žanrų kūriniai (t. y. saugomi ir „švaraus meno“ kūriniai – paveikslai, skulptūros, grožinės ar mokslinės literatūros ir pan. kūriniai, ir taikomojo pobūdžio kūriniai – reklamos klipai, kino afišos, duomenų bazės ir pan.)

Autorių teisių objektų, t.y. saugomų kūrinių, sąrašas yra įvardintas ATGTĮ 4 str. 2, 3 dalyse.

Tai:

1. knygos, brošiūros, straipsniai, dienoraščiai ir kiti literatūros kūriniai, išreikšti bet kokia forma, įskaitant elektroninę, taip pat kompiuterių programas;
2. kalbos, paskaitos, pamokslai ir kiti žodiniai kūrimai;
3. rašytiniai ir žodiniai mokslo kūriniai (mokslines paskaitos, studijos, monografijos, išvados, mokslo projektai ir projektinė dokumentacija bei kiti mokslo kūriniai);
4. dramos, muzikiniai dramos, pantomimos, choreografijos ir kiti scenoje atlikti skirti kūriniai ir režisuoti spektakliai, taip pat scenarijai ir scenarijų planai;
5. muzikos kūriniai su tekstu arba be teksto;
6. audiovizualiniai kūriniai (kino filmai, televizijos filmai, televizijos laidos, videofilmai, diafilmai ir kiti kinematografinėmis priemonėmis išreikšti kūriniai), radijo laidos;
7. skulptūros, tapybos bei grafikos kūriniai, monumentalioji dekoratyvinė dailė, kiti dailės kūriniai, taip pat scenografijos kūriniai;
8. fotografijos kūriniai ir kiti fotografijai analogiškais būdais sukurti kūriniai;
9. architektūros kūriniai (pastatų ir kitų statinių projektai, brėžiniai, eskizai ir modeliai, taip pat pastatai ir kiti statiniai);
10. taikomosios dailės kūriniai ir kūriniai, neužregistruoti kaip pramoninis dizainas;
11. iliustracijos, žemėlapiai, planai, sodų ir parkų projektai, eskizai ir trimačiai kūriniai, susiję su geografijos, topografijos ar tikslųjų mokslų sritimis;
12. kiti kūriniai.

Be to, autorių teisių objektais laikomi:

1. išvestiniai kūriniai, sukurti pasinaudojus kitais literatūros, mokslo ir meno kūriniais (vertimai, inscenizacijos, adaptacijos, anotacijos, referatai, apžvalgos, muzikinės aranžuotės, statinės ir interaktyvios interneto svetainės ir kiti išvestiniai kūriniai);
2. kūrinių rinkiniai ar duomenų rinkiniai, duomenų bazės (išreikštos techninėmis priemonėmis skaityti pritaikyta ar kita forma), kurie dėl turinio parinkimo ar išdėstymo yra autoriaus intelektualinės kūrybos rezultatas;
3. teisės aktų, oficialių administracinio, teisinio ar norminio pobūdžio dokumentų, neoficialūs vertimai.

ATGTI nustatyta apsauga taikoma ir kūriniams, kurie nėra įvardinti šiame sąraše, t. y. jei sukuriamas kūrinys, kuris yra originalus asmens kūrybinės veiklos rezultatas, jo autoriui taip pat bus taikoma autorių teisių apsauga.

4. Kam priklauso autorių teisės?

Paprastai autorių teisės priklauso kūrinių sukūrusiam autoriui. Tačiau taip yra ne visada. Autorių turtinės teisės gali priklausyti ir kitiems asmenims, kuriems vienokiu ar kitokiu pagrindu priklauso išimtinės turtinės autorių teisės. Šie asmenys vadinami autorių teisių perėmėjais, autorių teisių turėtojais, autorių teisių subjektais. Taigi dėl kūrinių panaudojimo yra būtina kreiptis į autorių,

autorių teisių perėmėją arba autorių teisių turėtoją, išskyrus atvejus, kai autorių teisės yra administruojamos kolektyviai (apie tai plačiau žr. 8 punkte).

- 4.1. **Autorius.** Autorius yra kūrinių sukūręs fizinis asmuo. Autoriumi gali būti ir suaugęs asmuo, ir vaikas, sukūręs kūrinių. Paprastai autorius kūrinių padarydamas viešai prieinamu nurodo savo vardą. Tokiais atvejais įstatymas preziumuoja, kad kūrinio autorius yra būtent tas asmuo: asmuo, kurio vardas įprastu būdu nurodytas kūrinyje, arba kuris vietoj autoriaus vardo nurodė pseudonimą, nekeliantį jokių abejonių dėl tikrojo autoriaus vardo, laikomas kūrinio autoriumi, kol neįrodyta priešingai.
Autorius turi plačiausias teises į kūrinių: ir asmenines neturtines autorių teises, ir turtines autorių teises. Jis gali naudoti kūrinių pats, gali perduoti turtines teises ar suteikti jas licencinėmis sutartimis, palikti turtines teises testamentu.
- 4.2. **Bendraautoriai.** Kai kada kūrinių bendru kūrybiniu darbu sukuria ne vienas asmuo, o keli. Tuomet šie asmenys yra laikomi kūrinių bendraautoriais (ATGTĮ 7 straipsnis). Bendraautorių sukurtas kūrinys gali sudaryti nedalomą visumą (du kompozitoriai sukuria muzikos kūrinių; du dailininkai nutapo paveikslą) ar susidėti iš dalių, kurių kiekviena gali turėti savarankišką reikšmę (rašytojas ir dailininkas sukuria knygą vaikams, keli mokslininkai parašo vadovėlį. Svarbu tai, kad bendraautorių kūriniai turi būti naudojami taip, kaip yra nustatę autoriai bendru susitarimu (pvz., jie yra sudarę sutartį, pagal kurią autorines sutartis yra įgalintas pasirašyti vienas iš bendraautorių) arba gavus visų bendraautorių sutikimą. Jei bendraautorių kūrinys yra dalus, norint panaudoti kūrinių dalį pakanka tos dalies autoriaus sutikimo (pvz., norint panaudoti konkretų keliu autorių parašyto vadovėlio skirsnį pakanka gauti to skirsnio autoriaus sutikimą).
- 4.3. **Teisių į kolektyvinius kūrinius turėtojai.** Galima situacija, kai vadovaujant vienam fiziniams ar juridiniam asmeniui, sudėtinį kūrinių sukuria autorių kolektyvas (enciklopedijos, laikraščiai, žurnalai ir pan.). Toks kūrinys yra vadinamas kolektyviniu kūriniu. Teisių į kolektyvinį kūrinių subjektas (turėtojas) yra fizinis arba juridinis asmuo, kurio iniciatyva ir kuriam vadovaujant kūrinys buvo sukurtas (ATGTĮ 8 str.). Šis asmuo turi turtines teises į kolektyvinį kūrinių. Kūrinių, įtrauktų į kolektyvinius kūrinius, autoriai išsaugo išimtinės teises naudoti savo kūrinius atskirai nuo kolektyvinio kūrinių, jeigu kitaip nenustatyta sutartyje. Taigi naudojant visą kūrinių reikalingas teisių į kolektyvinį kūrinių turėtojo sutikimas, o naudojant atskiras kolektyvinio kūrinių dalis – konkrečios dalies autoriaus sutikimas.
- 4.4. **Darbdaviai.** ATGTĮ 9 straipsnis numato, kad autoriaus turtinės teisės į kūrinių, kurių sukūrė darbuotojas atlikdamas tarnybines pareigas ar darbo funkcijas, išskyrus kompiuterių programas, 5 metams pereina darbdaviui, jeigu kitaip nenustatyta sutartyje. Darbuotojui sukūrus kompiuterio programą, autoriaus turtinės teisės visam teisių galiojimo laikui pereina darbdaviui, jei darbuotojo ir darbdavio sutartis nenustato kitaip (ATGTĮ 10 straipsnis). Taigi darbdavys yra turtinių teisių į tokį kūrinių subjektas (turėtojas). Turtinės teisės darbdaviui priklauso ribotą laiką – 5 metus, išskyrus kompiuterių programų atvejus (šiuo atveju turtinės teisės pereina darbdaviui visam laikui). Norint pasinaudoti tokio kūriniu yra būtina gauti ne autoriaus, o jo darbdavio sutikimą.

- 4.5. **Teisių į audiovizualinius kūrinius (kino filmus, televizijos filmus, televizijos laidas, videofilmus, diafilmus ir kiti kinematografinėmis priemonėmis išreikštus kūrinius) subjektai.** Autorių teisės į audiovizualinį kūrinį priklauso jį sukūrusiems autoriams, kuriais laikomi režisierius, scenarijaus autorius, dialogo autorius, dailininkas, operatorius ir muzikos (su tekstu arba be teksto), sukurtos specialiai šiam audiovizualiniam kūriniui, autorius. Anksčiau sukurtų kūrinių, kurie yra perdirbti arba įtraukti į audiovizualinį kūrinį, autoriai turi autorių teises į savo kūrinius. ATGTĮ numato, kad audiovizualinio kūrinio autoriai (išskyrus muzikos kūrinių, specialiai sukurtu audiovizualiniam kūriniui ar įtrauktų į audiovizualinį kūrinį, autorius), sudarydami su audiovizualinio kūrinio gamintoju audiovizualinio kūrinio sukūrimo (pastatymo) sutartį, taip pat anksčiau sukurtų kūrinių autoriai, suteikdami teisę perdirbti savo kūrinius ar įtraukti juos į audiovizualinį kūrinį, kartu perduoda prodiuseriui turtines autorių teises, taip pat teisę subtitruoti ar dubliuoti audiovizualinį kūrinį, jeigu kitaip nenustatyta sutartyje. T. y. teisės į audiovizualinį kūrinį įgyvendina audiovizualinio kūrinio prodiuseris.
- 4.6. **Sutartiniai teisių perėmėjai.** Turtinės autorių teisės yra perduodamos teisės. Jas galima perduoti autorinėmis sutartimis dėl teisių perdavimo. Asmuo, kuriam perėjo turtinės teisės į kūrinį pagal autorinę sutartį dėl teisių perėjimo, yra laikomas sutartiniu autorių teisių perėmėju. Tais atvejais, kai autorius teises yra perdavęs, sutartys dėl kūrinio panaudojimo yra sudaromos su teisių perėmėju.
- 4.7. **Autorių teisių paveldėtojai.** Turtinės autorių teisės yra paveldimos teisės. Jos gali būti paveldėtos pagal testamentą, kai autorius nurodo konkrečius asmenis, kuriems pereina autorių teisės, arba pagal įstatymą, kai teisės pereina įstatyminiams įpėdiniams nesant autoriaus testamentu Lietuvos Respublikos civilinio kodekso numatyta tvarka. Kai autorius miręs, dėl autorių turtinių teisių panaudojimo reikia kreiptis į įpėdinius.

5. Kokias teises turi autoriai ir jų teisių perėmėjai?

Kiekvienas autorius sukūręs kūrinį turi išimtinės teises į jį. Šių teisių esmė – draudimas visiems tretiesiems asmenims be autoriaus sutikimo ir nemokant jam autorinio atlyginimo kūrinį panaudoti. Autorių teisės į kūrinį atsiranda nuo jo sukūrimo momento, t. y. nuo to momento, kai kūrinyje yra išreiškiamas objektyvia forma. Jokių papildomų formalių sąlygų (registracijos ar pan.) tam, kad kūrinyje būtų apsaugos objektu nėra. Autorius arba kitas autorių teisių subjektas gali pranešti visuomenei apie savo teises panaudodamas autorių teisių apsaugos ženklą. Jį sudaro trys elementai: apskritime arba lenktiniuose skliaustuose įrašyta raidė C, autoriaus arba kito autorių teisių subjekto vardas (pavadinimas) ir kūrimo pirmojo išleidimo metai. Minėtu ženklu paprastai žymimas turtinių autorių teisių turėtojas.

Autoriams ATGTĮ užtikrinamos dviejų rūšių teisės:

- 5.1. Autorius turi tokias asmenines neturtines teises į kūrinį:
- 5.1.1. teisę reikalauti pripažinti kūrinio autorystę aiškiai nurodant autoriaus vardą ant visų išleidžiamo kūrinio egzempliorių, taip pat kitu įmanomu būdu viešai atliekant kūrinį (autorystės teisė);

- 5.1.2. teisę reikalauti, kad bet koku būdu naudojant kūrinį būtų nurodomas arba nebūtų nurodomas autoriaus vardas, arba būtų nurodomas autoriaus pseudonimas (teisė į autoriaus vardą);
- 5.1.3. teisę prieštarauti dėl kūrinio ar jo pavadinimo bet kokio iškraipymo ar kitokio pakeitimo, taip pat dėl bet kokio kito kėsینimosi į kūrinį, galinčio pažeisti autoriaus garbę ar reputaciją (teisė į kūrinio neliečiamybę).

Šios teisės priklauso tik autoriui ir negali būti perduotos kitiems asmenims. Jos yra saugomos neterminuotai, t. y. visą laiką. Po autoriaus mirties asmeninių neturtinių teisių įgyvendinimą užtikrina arba autoriaus įpėdiniai, arba jei jų nėra, Lietuvos Respublikos kultūros ministerija (žr. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugpjūčio 12 d. nutarimą Nr. 1018 „Dėl autorių ir atlikėjų asmeninių neturtinių teisių apsaugos tvarkos patvirtinimo“, <http://www.lrs.lt>). Neterminuotas asmeninių neturtinių teisių pobūdis reiškia, kad ir tuomet, kai turtinės autorių teisės į kūrinį nustoja galioti, negalima kūrinio autorystės pasisavinti (nurodyti savo vardo ir pavardės prie svetimo kūrinio), negalima kūrinio keisti, iškraipyti, naudoti tokiaame kontekste, kuris pažeistų autoriaus reputaciją naudojant tokius kūrinius visada turi būti nurodomas autoriaus vardas ir pavardė bei kūrinio pavadinimas.

5.2. Autorius turi tokias turtines teises:

- 5.2.1. atgaminti kūrinį bet kokia forma ar būdu;
- 5.2.2. išleisti kūrinį;
- 5.2.3. versti kūrinį;
- 5.2.4. adaptuoti, aranžuoti, inscenizuoti ar kitaip perdirbti kūrinį;
- 5.2.5. platinti kūrinio originalą ar jo kopijas parduodant, nuomojant, teikiant panaudai ar kitaip perduodant nuosavybėn arba valdyti, taip pat importuojant, eksportuojant;
- 5.2.6. viešai rodyti kūrinio originalą ar kopijas;
- 5.2.7. viešai atlikti kūrinį bet kokiais būdais ir priemonėmis;
- 5.2.8. transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti kūrinį, įskaitant jo padarymą viešai prieinamu kompiuterių tinklais (internete)

Šios teisės yra išimtinio pobūdžio. Tai reiškia, kad kiekvieną iš aukščiau įvardintų veiksmų galima atlikti tik autoriui ar jo teisių perėmėjui leidus ir sumokėjus jam autorinį atlyginimą išskyrus ATGTĮ numatytas išimtis (žr. 9 skyrių).

Kaip minėta, turtinės autorių teisės gali priklausyti ne tik autoriui: jis gali būti turtines teises perdavęs sutartimi kitam asmeniui (knygos leidėjui, fonogramos įrašo gamintojui); šios teisės gali būti perėjusios darbdaviui; šios teisės gali būti paveldėtos.

5.3. Autorius turi keletą specifinių teisių:

- 5.3.1. Teisė į pajamų už perparduotą meno kūrinio ar rankraščio originalą dalį (ATGTĮ 17 str.)

Autorius turi neatšaukiamą teisę į pajamų, gaunamų kiekvieną kartą viešame aukcione ar kitu viešu būdu pardavus meno kūrinio (vaizduojamosios dailės, taikomosios dailės ir fotografijos kūrinius), literatūros ar muzikos kūrinio rankraščio originalą dalį, jei parduodama po paties autoriaus atlikto pirmojo nuosavybės teisių į juos perleidimo ir kūrinio ar rankraščio originalo perpardavimo kaina yra ne mažesnė kaip 500 litų.

Pajamų dalį – 5 procentus kūrinio ar rankraščio originalo pardavimo kainos autoriams sumoka pardavėjai. Aukcionų ar kitų viešų pardavimų rengėjai turi pateikti autoriams arba jiems atstovaujančioms autorių teisių kolektyvinio administravimo asociacijoms informaciją apie parduotus kūrinius

ar rankraščių originalus, pardavėjus ir kūrinio ar rankraščio pardavimo kainą.

Teisė į pajamų už perparduotą meno kūrinio ar rankraščio originalą dalį kitiems asmenims pereina tik po autoriaus mirties paveldėjimo tvarka.

5.3.2. Teisė į dailės kūrinio prieinamumą (ATGTĮ 18 str.):

Dailės kūrinio originalo savininkas turi leisti kūrinio autoriui atgaminti kūrinį ar panaudoti jį savo parodai, jeigu autoriaus teisės atgaminti kūrinį ar jį viešai rodyti (eksponuoti) nėra perduotos kūrinio originalo savininkui, su sąlyga, kad nebus pažeisti kūrinio savininko teisėti interesai ir bus užtikrintas kūrinio saugumas.

Dailės kūrinio originalo savininkas negali sunaikinti kūrinio, prieš tai nepasiūles gražinti jį autoriui. Kai kūrinio originalo gražinti autoriui nėra galimybių, jam turi būti sudarytos sąlygos tam tikru būdu padaryti kūrinio kopiją.

5.4. Turtinės autorių teisės yra terminuoto pobūdžio teisės. ATGTĮ (34, 35 str.) nustato tokius autorių turtinių teisių galiojimo terminus:

5.4.1. Autorių turtinės teisės galioja visą autoriaus gyvenimą ir 70 metų po autoriaus mirties, neatsižvelgiant į kūrinio teisėto padarymo viešai prieinamą datą.

5.4.2. Autorių turtinės teisės į kūrinį, sukurtą bendraautorystės pagrindu, galioja visą bendraautorių gyvenimą ir 70 metų po paskutinio bendraautoriaus mirties.

5.4.3. Autorių turtinės teisės į kūrinį, kuriame nurodytas autoriaus vardas arba nurodytas autoriaus pseudonimas, galioja 70 metų po kūrinio teisėto padarymo viešai prieinamą datą. Jei tokio kūrinio autoriaus tapatybė nekelia abejonių arba per nurodytą terminą paaiškėja autoriaus tikrasis vardas, autorių turtinės teisės į tokį kūrinį galioja visą autoriaus gyvenimą ir 70 metų po autoriaus mirties.

5.4.4. Autorių turtinės teisės į kolektyvinį kūrinį galioja 70 metų po kūrinio teisėto padarymo viešai prieinamą datą. Kai kūrinį sukūrusių fizinių asmenų tapatybė viešai prieinamame kūrinyje nekelia abejonių, taikoma 5.4.2 punkte numatyta taisyklė.

5.4.5. Autorių turtinės teisės į audiovizualinį kūrinį galioja, kol gyvi režisierius, scenarijaus autorius, dialogų autorius, dailininkas, operatorius bei specialiai audiovizualiniam kūriniiui sukurtos muzikos autorius ir 70 metų po paskutiniojo iš jų mirties.

Svarbu tinkamai apskaičiuoti turtinių teisių galiojimo terminą, nes terminai pradedami skaičiuoti nuo sausio 1 dienos po tų metų, kada buvo juridinis faktas, kurio pagrindu pradedamas skaičiuoti terminas, pvz., jei rašytojas mirė 2003 m. birželį, 70 metų autorių turtinių teisių galiojimo terminas pradedamas skaičiuoti nuo 2004 m. sausio 1 dienos. Pasibaigus nurodytiems turtinių teisių galiojimo terminams kūriniai tampa visuotinai prieinami, t. y. juos galima neribotai naudoti – daryti reprodukcijas, leisti, skelbti internete. Naudojant nesaugomus kūrinius negalima pažeisti asmeninių neturtinių autorių teisių.

5.5. Bibliotekoms ir muziejams svarbu žinoti, kad ATGTĮ pripažįsta išimtinės turtinės autorių teises (žr. 5.2 punktą) asmeniui, kuris pasibaigus turtinių teisių į kūrinį galiojimo laikui, pirmą kartą teisėtai ar išleido kitaip teisėtai viešai paskelbė kūrinį (ATGTĮ 36 str.). Šios teisės galioja 25 metus po kūrinio pirmojo teisėto išleidimo ar viešo

paskelbimo datos. T. y., jei muziejus ar biblioteka turi savo fonduose iki tol nepublikuotus rankraščius, autorių teisės į kuriuos yra pasibaigusios, muziejus ar biblioteka gali juos išleisti ir naudotis įstatymo nustatyta laiką turinėmis teisėmis į toki kūrinių.

6. Kaip teisėtai naudotis saugomu kūriniu?

6.1. Autoriai savo teises į kūrinius įgyvendina dviem būdais:

- individualiai, t. y. patys naudoja kūrinius ir sudaro sutartis su trečiaisiais asmenimis dėl kūrinių panaudojimo,
- kolektyviai, t. y. autorių teises įgyvendina kolektyvinio autorių teisių administravimo organizacijos.

Todėl norint pasinaudoti kūriniu:

- reikia sudaryti autorinę sutartį su autoriumi ar jo teisių perėmėju;
- reikia sudaryti licencinę sutartį su kolektyvinio autorių teisių administravimo organizacija;
- ATGTĮ nustatytais atvejais galima naudotis kūriniu, neturint autoriaus sutikimo ir mokant arba nemokant jam autorinio atlyginimo.

6.2. Kūrinys ir materialiai kūrinių išraiška.

Daugeliu atveju kūriniai turi materialią išraišką: žmogaus kūrybinė veikla yra išreikšta materialiam objekte, pvz., knyga, straipsnis žurnale, paveikslas, skulptūra, fotografija. Kūrinių materialiai išraiška paprastai laikoma daiktu tradicine prasme, kuris gali būti perduodamas įvairiais būdais: parduodant, išnuojant, paveldint, padovanojant. Svarbu tai, kad materialios kūrinių išraiškos perdavimas nereiškia teisių į kūrinių perdavimo, ir atvirkščiai – teisių į kūrinių perdavimas nereiškia, kad susitarta dėl nuosavybės teisių į materialią kūrinių išraišką perdavimo (ATGTĮ 50 straipsnis). Tai reiškia, kad biblioteka įsigijusi leidinių, muziejus – eksponatų, neįgyja turtinių autorių teisių į pačius kūrinius, t. y. negali jų tiražuoti, kopijuoti, skelbti internete, išskyrus kai kurias įstatymo nustatytas išimtis (žr. 9 skyrių).

7. Autorinės sutartys.

Pagrindinis autorių teisių įgyvendinimo būdas yra individualus teisių įgyvendinimas. Kai autorius sukuria kūrinių, jis įgyja išimtinę teisę jį naudoti. Paprastai autorius neapsiriboja naudodamas kūrinių savo asmeninių poreikių tenkinimui. Jis imasi kūrinių išleisti, rodyti viešai, perduoti atlikti ir pan. Tokius veiksmus autorius paprastai atlieka formindamas autorines sutartis. Savo ruožtu asmuo, kuris nori panaudoti kūrinių, turi dėl kūrinių panaudojimo susitarti su kūrinių autoriumi ar jo turtinių teisių perėmėju.

7.1. Kas yra autorinė sutartis?

ATGTĮ 39 str. pateikiama *autorinių sutarčių samprata*:

Pagal autorinę sutartį viena šalis (autorius ar jo teisių turėtojas) perduoda arba suteikia autorių turtines teises į literatūros, mokslo ar meno kūrinių arba įsipareigoja sukurti sutartyje nurodytą kūrinių ir perduoti ar suteikti autorių turtines teises į jį kitai šaliai (teisių perėmėjui ar licenciatui), o kita šalis įsipareigoja naudoti kūrinių arba pradėti juo naudotis sutartyje nustatytais sąlygomis ir sumokėti nustatytą autorinį atlyginimą, jeigu sutartyje nenustatyta kitaip.

Taigi autorinėmis sutartimis laikomos tik tokios sutartys, kurių dalykas yra autorių teisių į kūrinių perdavimas ar suteikimas. Jei sutartimi nėra susitariama dėl autorių turtinių teisių perdavimo ar suteikimo pasinaudoti, tokia sutartis nėra laikoma autorine sutartimi (tai gali būti paslaugų ar rangos sutartis). Autorinėmis sutartimis laikomos tik tos sutartys, pagal kurias pereina ar yra suteikiamos autorių teisės į kūrinius – savarankiškus žmogaus kūrybinio darbo rezultatus, kurie pasižymi originalumu. Todėl sutartys dėl kūrinių redagavimo, mokymo, konsultavimo, organizacinių ir techninių paslaugų ar kitokių paslaugų teikimo nelaikomos autorinėmis (ATGTĮ 39 str.).

Asmuo gali sutartimi įsipareigoti konkrečioje įmonėje, nurodytu laiku, paklūstant įstaigos ar organizacijos vidaus tvarkai vykdyti konkrečias pareigas, į kurias įeina ir kūrinių kūrimas. Tokia sutartis laikytina darbo sutartimi, o autorius – darbuotoju. Autorių teisių klausimai į darbuotojo sukurtus kūrinius aptariami 11 skyriuje.

Teisės pagal autorinę sutartį gali būti perduotos (suteiktos) ir atlygintinai, ir neatlygintinai. Pagal autorines sutartis perduodamos (suteikiamos) tik turtinės teisės. Asmeninės neturtinės teisės yra neperduodamos sutartimi, tačiau sutarties šalims galima susitarti dėl asmeninių neturtinių teisių įgyvendinimo: kaip bus nurodomas autoriaus vardas, pseudonimas kūrinyje; kiek teisių perėmėjas yra laisvas redaguoti kūrinių (autoriaus teisė peržiūrėti redaguotą tekstą).

7.2. Autorinių sutarčių rūšys:

Autorinės sutartys pagal tai, kokia apimti pereina turtinės teisės į kūrinių skirstomos į:

- Autorines sutartis dėl teisių perdavimo;
- Autorines licencines sutartis.

Autorine sutartimi dėl teisių perdavimo autorius ar kitas asmuo turintis autorių teises perduoda visas turtines teises ar konkrečiai įvardintas turtines teises į kūrinių. Asmuo, kuriam perduodamos turtinės teisės, yra laikomas teisių perėmėju, t. y. sutartyje įvardintos turtinės teisės sutartyje numatytą laikotarpį priklauso tik jam: jis gali pats naudotis kūriniu, gali sudaryti sutartis dėl kūrinių panaudojimo su trečiaisiais asmenimis. *Autorine licencine sutartimi* autorius ar jo teisių perėmėjas suteikia teises pasinaudoti kūriniu tretiesiems asmenims. Autorinės licencinės sutartys gali būti dviejų rūšių:

- sutartis dėl *neišimtinės licencijos suteikimo* (tokiu atveju kūriniu gali naudotis ir pats autorius, ir vienas ar keli licenciatai);
- sutartis dėl *išimtinės licencijos* (tokiu atveju kūriniu sutartyje numatytomis sąlygomis gali naudotis vienintelis licenciatas).

Vertinant šias sutarčių rūšis iš skirtingą interesą turinčių asmenų pozicijų, galima sakyti, kad autorinės licencinės sutartys naudingesnės kūrinių autoriams, nes suteikus neišimtinę licenciją kūriniu gali naudotis platus naudotojų ratas, kūriniu gali naudotis ir pats autorius, tuo pačiu iš įvairių naudotojų gaunamas autorinis atlyginimas. Teisių perdavimo ir išimtinės licencijos atveju kūrinių gali naudoti vienintelis asmuo – sutartinis teisių perėmėjas arba išimtinę licenciją įgyjantis licenciatas, todėl tokias sutartis paprastai stengiasi sudaryti leidyklos, muzikos kūrinių leidybinės kompanijos, kurios investuoja į kūrinių išleidimą ir tikisi patirtų išlaidų susigrąžinimo ir pelno gavimo. Nors sutartis dėl teisių perdavimo ir sutartis dėl išimtinės licencijos yra palankesnės kūrinių naudotojui, ne visuomet kūrinių naudotojui yra tikslinga tokias sutartis sudaryti (šių sutarčių atveju autorinis atlyginimas yra žymiai didesnis negu sutarčių dėl neišimtinės licencijos atveju).

Daugeliu atvejų kūrinio naudotojui pakanka neišimtinės licencijos, kurios ypač plačiai naudojamos kolektyviai administruojant autorių teises. ATGTĮ išskirtos dar kelios autorinės sutartys:

- Leidybos sutartys;
- Kūrinio užsakymo sutartys.

Leidybos sutartis ATGTĮ apibūdinama kaip sutartis, pagal kurią autorius ar kitas autorių teisių subjektas perduoda ar suteikia leidėjui už sutartyje nustatytą autorinį atlyginimą teisę atgaminti spausdinimo ar kitokiu būdu literatūros, mokslo ar meno kūrinių pagaminant pagrįstiems visuomenės poreikiams patenkinti pakankamą egzempliorių kiekį ir teisę juos platinti (pvz., sutartis dėl literatūros kūrinio išleidimo knyga; sutartis dėl duomenų bazės elektroninės versijos CD forma išleidimo).

Kūrinio užsakymo sutartis ATGTĮ apibūdinama kaip sutartis, pagal kurią autorius įsipareigoja sukurti sutarties sąlygas atitinkantį kūrinių ir perduoti užsakovui sutartyje nurodytas autorių turtines teises į kūrinių arba suteikti užsakovui teises naudoti kūrinių nurodant kūrinio naudojimo būdą, o užsakovas įsipareigoja sumokėti autoriui sutartyje nustatytą autorinį atlyginimą, jeigu kitaip nenustatyta sutartyje. Kūrinio užsakymo sutartys yra sudaromos dėl sutarties sudarymo metu neegzistuojančių kūrinių sukūrimo - iliustracijos, leidinio apipavidalinimo, interneto svetainės dizaino, straipsnio tam tikra tematika ir pan., ir teisių į juos perdavimo (suteikimo). Tokioje sutartyje šalys gali susitarti, kad visos ar kai kurios turtinės teisės į kūrinių bus perduotos užsakovui (tuomet kūriniu naudotis ir disponuoti perduotomis teisėmis į jį galės tik užsakovas), arba, kad visos ar kai kurios turtinės teisės į kūrinių bus užsakovui suteiktos išimtinė ar neišimtinė licencija (pastarosios atveju kūriniu galės naudotis ir autorius, jis galės suteikti ir daugiau licencijų). Autorinėje kūrinio užsakymo sutartyje būtina turi būti aptartas autorių teisių į užsąkytą kūrinių klausimas, jei to nėra - tai ne autorinė sutartis.

Jei kūrinio užsakymo sutartimi buvo susitarta dėl dailės kūrinių sukūrimo, nuosavybės teisė į dailės kūrinių, sukurtą pagal sutartį, pereina užsakovui, jeigu kitaip nenustatyta sutartyje.

Teisės į kūrinius gali būti perduodamos (suteikiamos) ir pagal kitokias autorines sutartis: audiovizualinio kūrinio (filmo) sukūrimo sutartį, spektaklio pastatymo sutartį, dailės kūrinių eksponavimo sutartį, kūrinio vertimo sutartį ir t.t.

7.2. Autorinėms sutartims keliami reikalavimai:

- Sutartys turi būti sudaromos raštu, išskyrus sutartis dėl kūrinių skelbimo periodiniuose leidiniuose (jos gali būti sudaromos žodžiu);
- Sutartyse turi būti nurodyta:
 - 1) kūrinio pavadinimas;
 - 2) perduodamos ar suteikiamos autorių turtinės teisės (kūrinio panaudojimo būdai): itin svarbu tiksliai įvardinti teises, kurios suteikiamos/perduodamos;
 - 3) licencijos rūšis (išimtinė ar neišimtinė licencija): jei licencinėje sutartyje nebus numatyta licencijos rūšis, laikoma, kad suteikta neišimtinė licencija;
 - 4) galiojimo teritorija: jei teritorijos šalys nenumato, laikoma, kad teisės perduodamos/suteikiamos tik Lietuvoje;
 - 5) galiojimo terminas: jei šalys termino nenumato, kiekviena iš šalių gali sutartį nutraukti prieš metus įspėjusi kitą sutarties šalį;
 - 6) autorinio atlyginimo dydis, mokėjimo tvarka ir terminai: autorinis atlyginimas gali būti nustatytas fiksuota suma, procentais nuo už kūrinio naudojimą gaunamų pajamų;
 - 7) šalių ginčų sprendimo tvarka ir atsakomybė.

Sudarant autorines sutartis svarbu turėti omenyje, kad autorius tokiose sutartyse paprastai laikomas silpnesne sutarties šalimi. Tai reiškia, kad jei sutartyje yra neaiškumų, jie aiškinami teisių perėmėjo

ar kūrinio naudotojo nenaudai. Todėl ypač svarbu sutartyje tiksliai įvardinti perduodamas turtines teises ir būdus, kuriais kūrinys pagal sutartį gali būti naudojamas. Jeigu autorinėje sutartyje nenumatomi būdai, dėl kurių susitarta, laikoma, kad sutartis sudaryta tik dėl tų kūrinio naudojimo būdų, kurie šalims yra būtini siekiant tikslo, dėl kurio buvo sudaryta sutartis (pvz., jei leidybos sutartyje nebus numatyta, kad galima išleisti leidinį elektronine forma, bus laikoma, kad perduota teisė atgaminti leidinį tik spausdinimo būdu). Leidžiama perduoti visas turtines teises į konkrečius kūrinius (ATGTĮ draudžia perduoti visas teises į visus būsimus kūrinius), tačiau tuomet laikoma, kad teisės perduotos tik sutartyje nurodytiems kūrinio naudojimo būdams, pvz. atgaminti kūrinį tik spausdinimo būdu. Jei autorinei sutarčiai galiojant atsiranda nauji kūrinio panaudojimo būdai, kurie sutarties sudarymo metu buvo nežinomi, kūrinių panaudoti naujais būdais galima tik autoriui ar jo teisių turėtojui sutikus.

8. Licencinių sutarčių su kolektyvinio administravimo organizacijomis sudarymas

Kadangi kūrinių yra labai daug, jų prieinamumas atsižvelgiant į šiuolaikines technologijas yra labai platus, autorius negali pats įgyvendinti visų teisių į kūrinius, o kūrinių naudotojai nėra pajėgūs kiekvieną kartą surasti autorius, kurių kūrinius jie nori panaudoti. Dėl to kai kurias turtines autorių teises įgyvendina ne autoriai, o autorių teisių kolektyvinio administravimo organizacijos. Autorių teises kolektyviai Lietuvoje administruoja Lietuvos autorių teisių gynimo asociacijos agentūra (LATGA-a).

Kolektyvinis autorių teisių administravimas leidžia dėl kūrinio panaudojimo kreiptis ne tiesiogiai į autorius, o į LATGA-ą, kuri atstovauja įvairius autorius (LATGA-a administruoja ne tik Lietuvos autorių, bet ir užsienio autorių teises). LATGA-a yra įgalinta pasirašyti autorines licencines sutartis dėl kūrinių panaudojimo tam tikrais būdais. Licencinės sutarties sudarymas su LATGA-a prilyginimas sutarties su autoriumi sudarymui. Autorinis atlyginimas yra mokamas pagal LATGA-os nustatytus tarifus, sumokėjus autorinį atlyginimą LATGA-ai jo mokėti autoriui nebereikia.

LATGA gautą autorinį atlyginimą paskirsto autoriams. Platesnę informaciją apie šią agentūrą, jos administruojamas teises, taikomus tarifus ir 1.1, galima gauti interneto adresu <http://www.latga.lt>.

8.1. Į LATGA-ą galima kreiptis, kai norima panaudoti kūrinius tokiais būdais:

- viešai atlikti muzikos ir literatūros kūrinius;
- transliuoti, retransliuoti, kitaip viešai paskelbti (įskaitant foninę muziką) kūrinius, taip pat kūrinius padaryti viešai prieinamus kompiuterių tinklais (internete);
- atgaminti muzikos ir literatūros kūrinius garso įrašais (fonogramos); atgaminti muzikos ir kitų meno kūrinius audiovizualiniais įrašais (audiovizualiniai kūriniai);
- nuomoti, teikti panaudai kūrinius, jų kopijas, išskyrus kompiuterių programas ir duomenų bazines;
- atgaminti (reprodukuoti) dailės ir taikomojo meno kūrinius, fotografijas, schemas ir brėžinius leidiniuose ir reklaminėje medžiagoje;
- viešai rodyti kūrinius.

8.2. Kai kurios autorių turtinės teisės gali būti įgyvendintos tik per LATGA-a (teisė į atlyginimą, atgaminant kūrinius asmeniniais tikslais, atgaminant kūrinius reprografijos

būdu, teikiant knygas ir leidinius panaudai bibliotekose, autoriaus teisė į dalį pajamų ir t.t.)

9. Atvejai, kai kūrinį galima naudoti neturint autoriaus sutikimo

Kai kuriais atvejais norint panaudoti saugomą kūrinį autoriaus sutikimas nėra reikalingas. Šie kūriniių panaudojimo atvejai yra vadinami autorių turtinių teisių apribojimais. Naudojantis įstatymo nustatytais autorių turtinių teisių apribojimais svarbu žinoti:

1. Visi atvejai, kai kūriniiu galima pasinaudoti neturint autoriaus sutikimo yra įvardinti ATGTĮ, t. y. jei įstatyme nenumatytas autorių teisių apribojimas, reiškia, kad teisės yra išimtinio pobūdžio ir kūriniio panaudojimui reikalingas autoriaus (jo teisių perėmėjo, turėtojo, LATGA-os) sutikimas;
2. Turtinių teisių apribojimas neturi prieštarauti įprastiniam kūriniio naudojimui ir nepagrįstai pažeisti teisėtų autoriaus arba kito autorių teisių subjekto interesų.

9.1. Kūriniio atgaminimas asmeniniais tikslais (ATGTĮ 20 straipsnis).

Be autoriaus arba autorių teisių perėmėjo (turėtojo) leidimo *fiziniam asmeniui išimtinai savo asmeniniam naudojimui*, nesiekiant tiesioginių ar netiesioginių komercinių tikslų, leidžiama atgaminti ne daugiau kaip vieną išleisto ar kitaip viešai paskelbto kūriniio egzempliorių, jeigu toks atgaminimas yra vienkartinis veiksmas. T. y. fizinis asmuo gali nufotografuoti paveikslą skulptūrą prisiminimui apie lankytas vietas, pasidaryti vieną muzikos įrašo kopiją įsirašyti į vaizdo kasetę televizijos laidą ir pan.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugpjūčio 29 d. nutarimas Nr. 1106 „Dėl atlyginimo už audiovizualinių kūriniių ar fonogramose įrašytų kūriniių atgaminimą asmeniniais tikslais paskirstymo ir mokėjimo tvarkos patvirtinimo“ numato autorinio atlyginimo mokėjimą už audiovizualinių ir fonogramose įrašytų kūriniių atgaminimą asmeniniais tikslais.

Atgaminant kūriniius asmeniniais tikslais reprografijos būdu (fotokopijavimo ar kitu būdu popieriuje), taikomos ATGTĮ 23 straipsnio nuostatos (žr. 9.4 punktą).

Negalima asmeniniais tikslais atgaminti:

- architektūros kūriniius pastatų ar kitokių statinių pavidalu (pastatyti tokį patį statinį);
- kompiuterių programas (apie kompiuterių programas žr. 15 skyrių);
- elektronines duomenų bazines (apie duomenų bazines žr. 12 skyrių).

9.2. Citavimas (ATGTĮ 21 straipsnis).

Be autoriaus ar autorių teisių perėmėjo (turėtojo) leidimo leidžiama atgaminti nedidelę išleisto ar kitaip viešai paskelbto kūriniio dalį tiek originalo kalba, tiek išverstą į kitą kalbą, kaip citatą kitame kūriniiyje be kūriniio, iš kurio paimta citata, autoriaus ar kito to kūriniio autorių teisių subjekto leidimo, jeigu toks atgaminimas yra sąžiningas ir jo mastas neviršija citavimo tikslui reikalingo masto.

Cituoiant turi būti nurodomas citatos šaltinis ir autoriaus vardas, jeigu jis yra nurodytas kūriniiyje, iš kurio citata paimta, t. y. negalima naudoti kito autoriaus kūriniio dalių kaip savo.

9.3. Panaudojimas mokymo ir mokslinių tyrimų tikslais (ATGTĮ 22 straipsnis).

Be kūrinio autoriaus ar kito šio kūrinio autorių teisių subjekto leidimo ir be autorinio atlyginimo, tačiau nurodant, jei tai įmanoma, naudojamą šaltinį ir autoriaus vardą, leidžiama:

1. kaip pavyzdį mokymo ir mokslinių tyrimų tikslais atgaminti nedidelius išleistus kūrinius ar trumpą išleisto kūrinio ištrauką rašytiniu, garso ar vaizdo pavidalu tiek, kiek tai susiję su mokymo programomis ir neviršija mokymui ar moksliniam tyrimui reikalingo masto;
2. atgaminti nekomerciniais švietimo, mokymo ar mokslinių tyrimų tikslais teisėtai išleistus kūrinius žmonėms, turintiems klausos ar regos negalią skirtu būdu tokiu mastu, kiek pateisina ši negalia, išskyrus kūrinius, kurie specialiai buvo sukurti šiam tikslui;
3. naudoti kūrinius, esančius viešosiose bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais juos viešai paskelbiant ar padarant viešai prieinamus kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tu įstaigų patalpose, jeigu autoriai ar kiti tų kūrinių autorių teisių subjektai nėra uždraudę tokio kūrinių panaudojimo, t.y. biblioteka, muziejus gali jiems priklausantiems kūriniams suteikti „skaitmeninę formą“ – nuskanuoti, surinkti tekstinius kūrinius ir leisti tokios formos kūrinius naudotis muziejaus/bibliotekos lankytojams, į „intranetą“ įdėti ir kūrinius, kuriuos biblioteka turi elektronine forma.

Naudojantis šia išimtimi svarbu žinoti:

- kūrinių prieinamumas kompiuterių tinklais turi būti galimas tik bibliotekos/įstaigos patalpose tam skirtuose terminaluose (negalima be autoriaus sutikimo skelbti kūrinių internete, pvz., bibliotekos, muziejaus internetiniame puslapyje);
- autorius, jo teisių perėmėjas gali tokį kūrinio naudojimą uždrausti;
- ši išimtis netaikoma kompiuterių programoms.

9.4. Atgaminimas reprografijos būdu (ATGTĮ 23 straipsnis).

9.7.1. Galima be autoriaus, jo teisių perėmėjo ar teisių turėtojo leidimo atgaminti reprografijos būdu (fotokopijavimo ar kitu panašiu būdu) *straipsnį ar kitą trumpą kūrinį, ar trumpą rašytinio kūrinio ištrauką su iliustracijomis* (t.y., negalima kopijuoti visos knygos):

- jeigu tas kūrinys yra išleistas popieriuje (t.y. negalima atgaminti internete paskelbtų kūrinių; negalima kopijuoti neišleistų (nepublikuotų) kūrinių - rankraščių, disertacijų; negalima kopijuoti muzikos natų);
- kopijavimu turi būti nesiekama tiesioginių ar netiesioginių komercinių tikslų,
- toks atgaminimas turi būti atskiras vienkartinis veiksmas.

9.7.2. galima be autoriaus, jo teisių perėmėjo ar teisių turėtojo leidimo atgaminti reprografijos būdu *visą kūrinį, kuris yra viešosiose bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose*, išskyrus kūrinį, paskelbtą kompiuterių tinklais (internetu), laikantis tokių reikalavimų:

- nesiekiant tiesioginės ar netiesioginės komercinės naudos,

- kai kūrinių kopija daroma tam, kad būtų išsaugotas arba atgamintas prarastas, sunaikintas arba tapęs netinkamu naudoti šių įstaigų fondų ar kolekcijų egzempliorius,
- arba kai reikia atkurti kitos panašios bibliotekos ar archyvo nuolatinės kolekcijos prarastą, sunaikintą arba tapusį netinkamu naudoti egzempliorių,
- jeigu tokio egzemplioriaus neįmanoma gauti kitais būdais ir
- jeigu toks atgaminimas yra atskiras vienkartinis veiksmas.

Naudodamiesi šia išimtimi bibliotekos, muziejai, archyvai gali atgaminti reprografijos savo fonduose turėtus kūrinius, pvz., atgaminama visiškai sudėvėta knyga, kuria nebeprekiuojama, atgaminamas sugadintas rankraštis ir pan. Išimtis neleidžia dauginti turimų egzempliorių - galima atgaminti tiek, kiek yra prarasta ar sugadinta.

9.7.3. Bibliotekoms teikiant reprografinio atgaminimo paslaugas:

- *Prie kopijavimo aparatų rekomenduojama pakabinti skelbimus, kuriuose būtų nurodoma informacija apie atgaminimo reprografijos būdu taisykles, nurodytas 9.4.1 punkte.*
- *Neišleisti kūriniai (rankraščiai, disertacijos) ir muzikos kūrinių natos neturi būti išduodami kopijavimui.*
- *Kopijavimo paslaugas teikiantys asmenys turi būti susipažinę su Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 6 d. nutarimo Nr. 181 „Dėl autorinio atlyginimo už kūrinių atgaminimą reprografijos būdu (fotokopijavimo ar kitu būdu popieriuje) mokėjimo tvarkos patvirtinimo“ (<http://www.lrs.lt>) turiniu. Už kūrinių atgaminimą reprografijos būdu yra mokamas autorinis atlyginimas autoriams. Autorinį atlyginimą už reprografinį kūrinių atgaminimą moka operatoriai, teikiantys mokamas reprografinio atgaminimo paslaugas. Operatoriais laikomi fiziniai ir juridiniai asmenys, teikiantys mokamas reprografinio atgaminimo paslaugas fiziniams ir juridiniams asmenims. Asmenys, suteikę patalpas kitiems ūkio subjektams teikti reprografinio atgaminimo paslaugas, nelaikomi operatoriais, t.y. bibliotekos ir muziejai tik išnuomavę ar suteikę panaudos pagrindais patalpas reprografijos paslaugas teikiančioms įmonėms, autorinio atlyginimo mokėti neprivalo. Autorinis atlyginimas mokamas kartą per metus pagal autorių teisių kolektyvinio administravimo asociacijos (LATGA-a) pateiktą sąskaitą.*

9.5. **Kūrinių panaudojimas informacijos tikslais (ATGTĮ 24 straipsnis)**

Leidžiama be kūrinių autoriaus ar kito to kūrinių autorių teisių subjekto leidimo (nemokant autorinio atlyginimo):

- 9.5.1. atgaminti spaudoje, viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamus išleistus straipsnius aktualiomis ekonomikos, politikos ar religijos temomis, taip pat analogiško pobūdžio transliuojamus kūrinius:
 - jeigu autoriai ar kiti tų kūrinių autorių teisių subjektai nėra uždraudę taip naudoti kūrinius ir
 - jeigu nurodomas šaltinis, įskaitant autoriaus vardą;
- 9.5.2. atgaminti ir viešai skelbti literatūros ir meno kūrinius, kai iš jų atlikimo vietos ar viešos parodos pateikiama informacija apie visuomenės gyvenimo įvykius arba dienos įvykių apžvalgos spaudoje, per radiją ar televiziją, jeigu tokį kūrinių naudojimą pateisina informacijos pateikimo tikslas ir tai yra pagalbinė

informacijos medžiaga, ir nurodomas šaltinis, įskaitant autoriaus vardą, išskyrus atvejus, kai to padaryti neįmanoma (pvz., televizijos reportažų metu, darant fotoreportažus ir pan.);

- 9.5.3. informuojant visuomenę atgaminti laikraščiuose, periodiniuose leidiniuose ar bet kuriuo būdu viešai skelbti politines kalbas, ištraukas iš viešų paskaitų ar kitų panašių kūrinių, taip pat teismo proceso metu pasakytas kalbas tiek, kiek tai pateisina informavimo tikslai, jeigu nurodomas šaltinis, įskaitant autoriaus vardą, išskyrus atvejus, kai to padaryti neįmanoma;
- 9.5.4. reklamuojant meno kūrinių viešą parodą ar pardavimą, atgaminti ir viešai paskelbti tuos kūrinius tiek, kiek to reikia pranešti apie renginį, išskyrus bet koki kitą komercinį naudojimą (pvz., reportaže apie parodą rodyti paveikslus, muziejaus internetinėje svetainėje patalpinti keleto parodos eksponatų nuotraukas, tačiau patalpinimas turi būti laikinas - kol reikia reklamuoti renginį);
- 9.5.5. atgaminti ir viešai skelbti kūrinių, kai tai susiję su įrangos demonstravimu ar taisymu.

9.6. Architektūros ir skulptūros kūrinių autorių teisių apribojimai (ATGTĮ 28 straipsnis)

Leidžiama be autoriaus sutikimo ir be autorinio atlyginimo:

- atgaminti ir viešai paskelbti architektūros kūrinius ir skulptūras, sukurtus nuolat stovėti viešosiose vietose, tačiau ši taisyklė netaikoma parodose ir muziejuose eksponuojamiems kūriniams, t.y. norint atgaminti skulptūrą, kuri eksponuojama muziejuje reikalingas autoriaus ar jo teisių perėmėjo leidimas;
- pastato ar kito statinio projektą, brėžinį, eskizą ar modelį panaudoti to pastato ar statinio rekonstrukcijai.

Išimtis netaikoma, kai architektūros kūrinys ar skulptūra yra pagrindinis vaizdavimo objektas reprodukcijoje ir kai tai daroma siekiant tiesioginės ar netiesioginės komercinės naudos (pvz., negalima be autorių ar LATGA-os sutikimo komerciniame informaciniame-turistiniame leidinyje apie Vilnių naudoti R. Midvikio skulptūros „Karalius Mindaugas“ ar R. Vilčiausko skulptūros „Užupio angelas“ nuotraukų, kai šios skulptūros yra pagrindinis nuotraukos objektas).

9.7. Kūrinio rodymas (ATGTĮ 33 straipsnis).

- 9.7.1. Fiziniai ir juridiniai asmenys nuosavybės teise įgiję (nusipirkę, gavę dovanų, paveldėję) dailės kūrinio originalą ar jo kopiją (pvz., grafikos kūrinio estampa), be autoriaus arba kito autorių teisių subjekto leidimo gali viešai rodyti dailės kūrinio originalą ar jo kopiją. Leidimas viešai rodyti galioja esant šioms sąlygoms:

- Viešu rodymu negali būti siekiama tiesioginės ar netiesioginės komercinės naudos;
- Kūrinio autorius ar kitas to kūrinio autorių teisių subjektas parduodamas ar perduodamas kūrinio originalą ar kopiją žino ar turi pagrindą žinoti, kad toks viešas kūrinių rodymas (paroda) yra įsigijusio kūrinį fizinio arba juridinio asmens įprastinės ūkinės

veiklos dalis (pvz., jei paveikslas parduodamas muziejui, laikytina, kad autorius ar autorių teisių subjektas turėjo pagrindą žinoti, kad paveikslas eksponavimas yra įprastinės muziejaus veiklos dalis).

Viešas kūrinių rodymas ATGTĮ apibūdinamas kaip bet koks kūrinių, jo originalo ar kopijos rodymas tiesiogiai (paroda) arba ekrane panaudojant skaidres, televizijos vaizdą ar kitais panašiais būdais; taip pat audiovizualinio kūrinių atskirų kadro rodymas ne eilės tvarka kokioje nors vietoje, kur dalyvauja arba gali dalyvauti neapibrėžta visuomenės narių grupė, nesvarbu, ar jie yra toje pačioje vietoje ir tuo pačiu metu, ar skirtingose vietose ir skirtingu metu.

9.7.2. *Naudodamiesi šia išimtimi muziejai ir bibliotekos nesiekdami komercinės naudos:*

- *Gali nuosavybės ar patikėjimo teise turimus dailės kūrinius rodyti kaip eksponatus savo patalpose tiesiogiai juos eksponuojant;*
- *Gali nuosavybės ar patikėjimo teise turimus dailės kūrinius rodyti savo patalpose, panaudojant skaidres, televizijos vaizdą;*
- *Jei muziejus ekspoziciją perduoda kitam muziejui arba organizuojama paroda kitur, reikalingas autoriaus arba LATGA-os sutikimas;*
- *Gali tik viešai rodyti dailės kūrinius, t.y. negalima neturint autoriaus sutikimo nei atgaminti dailės kūrinių, nei jų viešai skelbti (naudoti leidžiant katalogus, atvirukus, albumus, viešai skelbti muziejaus/bibliotekos internetiniame puslapyje, išskyrus atvejus, kai tai pateisinama visuomenės informavimo apie vykstantį renginį tikslu).*

9.7.3. *Kadangi įstatymo nuostatose pakankamai daug vertinamųjų sąlygų ir įvairios situacijos gali būti nevienareikšmiškai vertinamos, muziejams ir bibliotekoms įsigyjant eksponatus rekomenduojama:*

- *Kiekvieną kartą įsiginant eksponatą ir jį naudojant nustatyti, ar eksponatas nėra saugomas kūrinys: ar tai yra originalus žmogaus kūrybinės veiklos rezultatas (atvirukai, vaikų piešiniai, kiti kūriniai, filmų, spektaklių afišos, fotografijos ir pan.) bei ar autorių turtinės teisės į tokį kūrinių galioja,*
- *Įsigyjant dailės kūrinių materialią išraišką raštu susitarti su autoriais (jų teisių perėmėjais) dėl eksponatų naudojimo: numatyti eksponavimo sąlygas, nustatyti, kokia tvarka gali būti rengiamos „išvažiuojamosios“ ekspozicijos; nustatyti muziejų, bibliotekų teisę atgaminti kūrinius kataloguose, bukletuose, reklaminėse iškabose, atvirukuose; nustatyti, ar kūriniai gali būti skelbiami internetinėse muziejų/bibliotekų svetainėse;*
- *Jei muziejus/biblioteka įsigyja eksponatų kolekciją, į kurią patenka įvairių autorių darbai, ir yra sudėtinga nustatyti turtinių autorių teisių turėtojus, patartina kreiptis į LATGA-ą dėl galimybės tokius kūrinius panaudoti - atgaminti, paskelbti, viešai rodyti ir pan.;*
- *Būtina atkreipti dėmesį į fotografijas: fotografijos yra laikomos kūrinių, todėl įsigyjant taip vadinamas fotografijų „asmeninius albumus“, reikia nustatyti, kas yra fotografijų autoriai ir išsiaiškinti dėl galimybės naudoti tokias fotografijas; įsigyjant fotografijas ir jas eksponuojant, reikėtų*

atkreipti dėmesį^{ar} nuotraukose nėra nufotografuoti kitų autorių saugomi kūriniai arba gretutinių teisių objektai (skulptūros, paveikslai, scenografijos kūriniai, scenos iš spektaklių ir pan.), jei taip -reikia įsitikinti, kad fotografijos autorius turėjo teisę kūrinius, gretutinių teisių objektus nufotografuoti ir ar nėra reikalingas nufotografuoto kūrinio autoriaus, gretutinių teisių subjekto sutikimas viešai rodyti ir kitais būdais naudoti kūrinių esant neaiškumų, patartina kreiptis į LATGA-q.

9.8. Kiti kūrinių panaudojimo atvejai:

- 9.8.1. leidžiama be autoriaus sutikimo kūrinių panaudoti karikatūrai, parodijai sukurti (ATGTĮ 25 str.);
- 9.8.2. leidžiama be autoriaus sutikimo kūrinių panaudoti visuomenės saugumo tikslais (ATGTĮ 27 str.);
- 9.8.3. leidžiama be autoriaus sutikimo kūrinių panaudoti religinių apeigų metu (ATGTĮ 26 str.);
- 9.8.4. leidžiama be autoriaus sutikimo kūrinių atgaminti laikinai laikantis įstatyme nustatytų taisyklių (ATGTĮ 29 str.).

10. Bibliotekoms apie kūrinių skolinimą (teikimą panaudai)

- 10.1 Jei kūrinys ar jo kopijos (knygos, žurnalai) buvo autoriaus, jo teisių perėmėjo ar jų leidimu parduotas nuosavybėn, platinti kūrinius ir teisėtomis jų kopijomis ar laikmenomis - prekiauti tokiais kūrinių, juos dovanoti ir pan. turi teisę bet kuris asmuo ir tam nereikia autoriaus sutikimo (ATGTĮ 16 straipsnis). Tačiau ši išimtis *netaikoma kūrinių teikimui nuomai ir panaudai.*
- 10.2 Teikti kūrinių nuomai ar panaudai (skolinti) galima tik gavus autoriaus, jo teisių perėmėjo ar kolektyvinio administravimo organizacijos sutikimą/licenciją i: mokant autorinį atlyginimą (autoriaus ar jo teisių perėmėjas gali autorinio atlyginimo nereikalauti), išskyrus ATGTĮ nustatytas išimtis.
- 10.3 Išimtis galioja *knygų ir kitų leidinių* (knygos ir leidiniai - tik spausdinti popieriuje leidiniai) teikimui panaudai bibliotekose: knygos ir kiti leidiniai gali būti teikiami panaudai be autoriaus ar jo teisių perėmėjo sutikimo universaliose bibliotekose - Lietuvos nacionalinėje M.Mažvydo bibliotekoje, viešosiose apskričių ir savivaldybių bibliotekose mokant autorinį atlyginimą; švietimo ir mokslo įstaigų bibliotekose nemokant autorinio atlyginimo. Išimties taikymo sąlygas nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 6 d. nutarimas Nr. 182 „Dėl autorinio atlyginimo už knygų ir kitų leidinių panaudą bibliotekose mokėjimo tvarkos patvirtinimo“ (<http://www.lrs.lt>). Autorinis atlyginimas mokamas iš valstybės biudžeto lėšų.
- 10.4 Bibliotekos teikdamos panaudai kitus kūrinius: dailės kūrinius, jų kopijas, elektroninius leidinius, duomenų bazes, kūrinių įrašus turi gauti autoriaus, jo teisių perėmėjo arba LATGA-os leidimą ir mokėti autorinį atlyginimą.

11. Ką reikia žinoti darbdaviams apie autorių teises į darbuotojų sukurtus kūrinius?

Kaip buvo minėta, ATGTĮ 9 str. numato, kad turtinės autorių teisės į kūrinių, kurių sukūrė darbuotojas atlikdamas tarnybines pareigas ar darbo funkcijas, išskyrus kompiuterių programas, 5 metams pereina darbdaviui, jeigu kitaip nenustatyta sutartyje. ATGTĮ 10 str. numato, kad turtinės autorių teisės į kompiuterių programą kurią sukūrė darbuotojas atlikdamas savo tarnybines pareigas ar darbo funkcijas, priklauso darbdaviui, jeigu kitaip nenustatyta sutartyje.

11.1 Autoriaus turtinės teisės į kūrinių darbdaviui pereina tuomet, kai yra dvi sąlygos:

- pirma, kūrinių sukuria darbuotojas, t.y. tarp darbuotojo-autoriaus ir darbdavio turi egzistuoti darbo teisinis santykis,
- antra, kūrinytis turi būti sukurtas darbuotojui atliekant tarnybines pareigas ar darbo funkcijas.

Taigi nustatant, ar teisės į konkretų kūrinių priklauso darbdaviui atsižvelgiama į tai, ar kūrinių sukūrimas patenka į darbuotojo pareigas pagal sutartį. Darbuotojas privalo vykdyti tik tokius darbdavio pavedimus ir atlikti tik tokius veiksmus, kurie patenka į jo darbo funkciją. Įstatymas draudžia darbdaviui versti atlikti darbus, dėl kurių darbo sutartimi nėra susitarta. Todėl iškilus autorių teisių į darbuotojo sukurtą kūrinių klausimui, turi būti tikrinama, ar atsižvelgiant į darbo sutarties turinį, darbdavys galėjo iš darbuotojo reikalauti atlikti ar pavesti jam atlikti konkretų darbą (sukurti kompiuterio programą straipsnį, duomenų bazę). Jei darbdavio reikalavimas ar pavedimas darbuotojui privalus, reiškia, kad kūrinytis yra kuriamas ar sukurtas darbuotojui vykdant darbo funkciją, todėl teisės į jį priklauso darbdaviui. Jei pagal darbo sutartį darbuotojas pavedimo neprivalo vykdyti, teisės į kūrinių priklauso darbuotojui, jei nėra susitarimo dėl papildomo darbo ar nėra susitarimo dėl autorių teisių į tokį kūrinių perdavimo.

11.2 Svarbu ir tai, kad jei nėra specialaus autorių teisių įstaigoje reguliavimo, turtinės teisės į darbuotojo sukurtus kūrinius, išskyrus kompiuterių programas, darbdaviui priklauso tik 5 metus. Tai reiškia, kad darbdavys kūriniu gali naudotis ir disponuoti teisėmis į jį tik įstatymo nustatytą laiką kuriam pasibaigus turtinės teisės į kūrinių „grįžta“ autoriui. Tai gali sukelti problemų, ypač tuomet, kai darbdavys perduoda teises į kūrinių tretiesiems asmenims (pvz., leidykloms). Todėl darbdaviams rekomenduotina į darbo sutartis įrašyti sąlygą kad teisės į darbuotojo kūrinius priklauso darbdaviui visą turtinių teisių galiojimo laiką. Nuostata dėl terminuoto autorių turtinių teisių perėjimo darbdaviui taikoma nuo 1999 m. birželio 9d., kai įsigaliojo ATGTĮ. Iki tol įstatymas numatė, kad autorių turtinės teisės į darbuotojų sukurtus kūrinius pereina neterminuotai.

11.3 Asmeninės neturtinės teisės į darbuotojo sukurtus kūrinius darbdaviui nepereina, todėl darbdavys privalo jų nepažeisti. Autorius turi teisę reikalauti ties kūriniu nurodyti, kad jis yra kūrinių autorius (autorystės teisė); teisę reikalauti, kad jo vardas būtų nurodytas jo pageidaujamu būdu (teisė į autoriaus vardą); teisę į kūrinių neliečiamybę.

11.4 Siekiant išvengti ginčų šioje srityje, rekomenduojama autorių teisių į darbuotojų sukurtus kūrinius klausimą specialiai sureguliuoti. Toks reguliavimas yra galimas keliais būdais:

- Labai išsamiai numatyti darbuotojui tenkančias pareigas pareigybių aprašymuose bei nuostatuose, konkrečiai įvardinant, kokius kūrinius konkretus darbuotojas privalo kurti dirbdamas tose pareigose (kurti duomenų bazes, rašyti straipsnius apie bibliotekas, muziejaus organizuojamus renginius, rengti parodų meninį apipavidalinimą, sudaryti eksponatų, knygų ir pan. rinkinius ir t. t.);

- Išsamiai numatyti darbuotojui tenkančias pareigas ar aptarti autorių teisių klausimą individualioje darbo sutartyje (pvz., numatyti, kad teisės į duomenų bazes pereina darbdaviui visam teisių galiojimo laikotarpiui, o teisės į publikacijas priklauso darbuotojui);
- Klausimą galima sureguliuoti kolektyvinėse darbo sutartyse;
- Galima priimti ir specialų autorių teisėms skirtą įstaigos, organizacijos vidaus dokumentą kuriame būtų įvardintos kūriniai, kurie priklauso darbdaviui, ir kūrinių, kurie lieka darbuotojui rūšys.

12. Duomenų bazės.

12.4 **Duomenų bazė** – susistemintas ar metodiškai sutvarkytas kūrinių, duomenų arba kitokios medžiagos rinkinys, kuriuo galima individualiai naudotis elektroniniu ar kitu būdu, išskyrus kompiuterių programas, naudojamas tokių duomenų bazėms kurti ar valdyti.

Kitais žodžiais tariant, duomenų bazė – tai rinkinys, į kurį įtraukiama įvairi informacija. Ši informacija gali būti saugoma (asmens duomenys, žinios apie žmogaus sveikatą) arba nesaugoma (norminių aktų, teismų sprendimų, bibliografinės, statistinės duomenų bazės). Duomenų bazės turinį gali sudaryti ir saugomi kūriniai (periodikos duomenų bazės). Jei duomenų bazės turinį sudaro saugoma informacija ar kūriniai, turi būti gautas informacijos savininkų ir autorių (jų teisių perėmėjų, turėtojų) sutikimas panaudoti saugomus objektus duomenų bazėje. Duomenų bazės gali būti elektroninės (jomis naudotis galima kompiuterio pagalba) ir neelektroninės (įmonių katalogai, dalykiniai įstatymų rinkiniai).

12.5 **Duomenų bazės, kurios saugomos kaip kūriniai.**

Jei duomenų bazė yra originalus žmogaus kūrybinės veiklos rezultatas, taikoma autorių teisių numatyta apsauga: duomenų bazės autorius turi asmenines neturtines ir išimtinės turtines autorių teises, turtinės teisės į duomenų bazę galioja tokį patį laiką, kaip ir teisės į kitus kūrinius (žr. 5 skyrių).

12.6 **Duomenų bazės, kurioms taikoma *sui generis* apsauga.**

Jei duomenų bazė nepasižymi originalumu, ji nėra laikoma kūriniu, o jos gamintojui yra taikoma taip vadinama *sui generis* apsauga. Tokios duomenų bazės gamintojo teisės yra saugomos dėl to, kad jis investavo duomenų bazės sukūrimą. Duomenų bazės gamintojas yra asmuo, kuris įrodo, kad parinkdamas, sudarydamas, tikrindamas bei pateikdamas duomenų bazės turinį padarė esminių kokybinių ir (ar) kiekybinių (intelektinių, finansinių, organizacinių) investicijų.

Asmuo, kuris pagamino duomenų bazę, turi tokias teises:

- be duomenų bazės gamintojo leidimo negalima perkelti duomenų bazės turinio ar jo dalies į kitą laikmeną (atspausdinti duomenų bazės popieriuje, nukopijuoti duomenų bazę iš CD į CD ir pan.);
- be duomenų bazės gamintojo leidimo bet koku būdu padaryti viešai prieinamą visą duomenų bazės turinį ar esminę jo dalį platinant duomenų bazės kopijas, jas nuomojant, perduodant visą duomenų bazės turinį ar esminę jo dalį kompiuterių tinklais (internete) ar kitais perdavimo būdais (ATGTĮ 61 straipsnis). Teisė platinti duomenų bazės egzempliorius nustoja galioti (išnaudojama) į duomenų bazės gamintojo arba jo pavedimu parduotus ir komercinėje apyvartoje teisėtai esančius duomenų bazės

egzempliorius.

Duomenų bazės gamintojo teisės į duomenų bazę galioja 15 metų po duomenų bazės sudarymo datos. Jeigu per šį laikotarpį duomenų bazė kuriuo nors būdu tapo viešai prieinama (jos kopijomis pradėta prekiauti, duomenų bazė tapo prieinama kompiuterių tinklais), duomenų bazių gamintojų teisės saugomos 15 metų po duomenų bazės viešo paskelbimo datos. Svarbu turėti omenyje tai, kad jei duomenų bazė buvo kokybiškai ir kiekybiškai iš esmės pakeista, jos apsaugos terminas pradedamas skaičiuoti. T.y. tos duomenų bazės, kurios nuolat atnaujinamos, tobulinamos, yra saugomos neribotą laiką.

12.7 Teisių į duomenų bazes apribojimai.

12.4.1. Jei duomenų bazė yra saugomas kūrinys, ja galima pasinaudoti neturint autoriaus ar jo teisių turėtojo leidimo tokiais būdais:

- Teisėtas duomenų bazės ar jos kopijos naudotojas be autoriaus arba kito autorių teisių subjekto leidimo turi teisę atlikti ATGTĮ 15 straipsnio 1 dalyje nurodytus veiksmus (atgaminti, išversti, paskelbti ir kt.), jei šie veiksmai reikalingi tam, kad teisėtas duomenų bazės naudotojas galėtų sužinoti duomenų bazės turinį ir juo tinkamai naudotis. Negalioja sutartys, trukdančios atlikti šiuos veiksmus (t.y. jei licencinėje sutartyje dėl duomenų bazės panaudojimo yra tokios sąlyga, ji laikoma negaliojančia).
- *Išleista arba viešai paskelbta duomenų bazė gali būti be autoriaus arba kito autorių teisių subjekto leidimo naudojama kaip pavyzdys mokymo ar mokslinio tyrimo tikslais, jeigu yra nurodomas jos šaltinis ir naudojimą pateisina siekiamas nekomercinis tikslas, taip pat visuomenės ir valstybės saugumo interesais, viešojo administravimo bei teismo proceso tikslais.*

12.4.2. Jei duomenų bazei taikoma *sui generis* apsauga, duomenų baze galima pasinaudoti neturint duomenų bazės gamintojo leidimo tokiais būdais:

- Jei duomenų bazė tapo teisėtai viešai prieinama (buvo išleista popieriuje ar elektronine versija, paskelbta internete), teisėti duomenų bazės naudotojai gali perkelti į kitas laikmenas ar naujai panaudoti bet kokiais tikslais nedideles (vertinant kokybiniu ir (ar) kiekybiniu požiūriu) duomenų bazės turinio dalis, t. y. asmuo, kuris teisėtai naudoja duomenų bazę (įsigijo jos laikmeną sudarė sutartį su duomenų bazės gamintoju dėl bazės, paskelbtos internete, panaudojimo), gali nedideles duomenų bazės dalis atgaminti (atsispausdinti popieriuje), įsirašyti į kitas laikmenas ir pan. Taip naudodamas duomenų bazę naudotojas privalo nepažeisti autorių teisių ir gretutinių teisių subjektų teisių į kūrinius ir gretutinių teisių objektus, kurie sudaro duomenų bazės turinį, t. y. jei duomenų bazės turinį sudaro saugomi kūriniai, jų naudojimui taikomos bendros saugomų kūrinių naudojimo taisyklės.
- Jei duomenų bazė tapo viešai prieinama, teisėtas naudotojas turi teisę be duomenų bazės gamintojo leidimo perkelti ar naujai panaudoti didesnę jos turinio dalį, kai:
 1. neelektroninės duomenų bazės turinys perkeliamas į kitą laikmeną asmeniniam naudojimui;
 2. *duomenų bazės dalis pateikiama kaip pavyzdys mokymo ar įvairių sričių mokslinio tyrimo tikslais, jeigu yra nurodomas jos šaltinis ir naudojimą pateisina siekiamas nekomercinis tikslas;*

3. duomenų bazė perkeliama ir naudojama visuomenės ir valstybės saugumo interesais, viešojo administravimo ar teismo proceso tikslais.

12.4.3. *Tai kas žinotina kuriant ir naudojant duomenų bazes:*

- *norint duomenų bazėje panaudoti saugomus kūrinius, reikalingas autorių ar teisių perėmėjų/turėtojų sutikimas panaudoti kūrinius duomenų bazėje;*
- *teisėtas duomenų bazės naudotojas turi galimybę naudotis duomenų baze kaip sistema, tačiau norėdamas atlikti tam tikrus veiksmus su kūriniiais, kurie sudaro duomenų bazės turinį turi laikyti bendrą taisyklių, kurios taikomos naudojant kūrinius;*
- *jei duomenų bazė yra neelektroninė (išleista spausdinto leidinio forma), ją galima atgaminti asmeniniais tikslais laikantis 9.1 punkte numatytų taisyklių;*
- *jei duomenų bazė yra išleista spausdinto leidinio forma, biblioteka gali teikti ją panaudai laikantis 10 skyriuje numatytų taisyklių;*
- *jei biblioteka, muziejus turi įsigiję duomenų bazę elektronine forma arba naudojami duomenų baze, kuri prieinama internetu, duomenų bazę teikti naudoti skaitytojams galima, jei to nedraudžia licencinės sutarties dėl duomenų bazės panaudojimo sąlygos arba gavus duomenų bazės autoriaus, jo teisių perėmėjo ar gamintojo leidimą.*

13. Gretutinių teisių objektai ir jų apsauga.

13.1 Gretutinių teisių objektai:

- 1) Atlikimas – artistinis literatūros ar meno kūrinio atlikimas tiek tiesioginis (gyvas atlikimas), tiek į garso ar audiovizualinę laikmeną įrašytas.
- 2) Fonograma – kūrinio atlikimo, kitų garsų ar garsų išraiškos įrašas, užfiksuotas techninėmis priemonėmis kokioje nors materialioje garso laikmenoje (audio kasetėje, CD ir pan.).
- 3) Audiovizualinio kūrinio (filmo) pirmasis įrašas – kinematografinio kūrinio ar kito kinematografinėmis priemonėmis išreikšto kūrinio, sudaryto iš tarpusavyje susijusių vaizdų, perteikiančių judesį, lydimą arba nelydimą garso, įrašas materialioje vaizdo įrašymo laikmenoje (video kasetė, CD, DVD ir pan.).
- 4) Transliuojančiosios organizacijos radijo ir (ar) televizijos transliacija -garsų arba vaizdų ir garsų arba jų išraiškos viešas perdavimas bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant palydovinį ryšį.

13.2 Gretutinių teisių turėtojai (ATGTĮ jie vadinami gretutinių teisių subjektais):

- 1) Atlikėjai;
- 2) Fonogramų įrašų gamintojai;
- 3) Audiovizualinio kūrinio pirmojo įrašo gamintojai;
- 4) Transliuojančiosios organizacijos.

13.3 Gretutinių teisių turėtojai, kaip ir autoriai, turi išimtines teises į gretutinių teisių

objektus.

13.1.1. atlikėjai turi tokias turtines teises:

- transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti neįrašytą (neužfiksuotą) atlikimą išskyrus tuos atvejus, kuriais pats atlikimas yra radijo ar televizijos laida;
- įrašyti neįrašytą (neužfiksuotą) atlikimą;
- atgaminti atlikimo įrašą;
- padaryti atlikimo įrašą viešai prieinamą;
- platinti atlikimo įrašą arba jo kopijas juos parduodant, nuomojant, teikiant panaudai ar kitaip perduodant nuosavybėn arba valdyti, taip pat juos importuojant ir eksportuojant.

13.1.2. atlikėjai turi ir asmenines neturtines teises:

- atlikėjas turi teisę reikalauti, kad naudojant atlikimą ar jo įrašą jis būtų įvardytas kaip atlikėjas;
- prieštarauti dėl atlikimo ar jo įrašo bet kokio iškraipymo ar kitokio pakeitimo, taip pat dėl atlikėjo garbei ar reputacijai galinčio padaryti žalos bet kokio kito kėsinosi į atlikimą ar jo įrašą.

13.1.3. Fonogramos gamintojas turi tokias išimtinės teises:

- atgaminti fonogramą;
- išleisti fonogramą;
- padaryti fonogramą ar jos kopiją viešai prieinamą;
- platinti fonogramą ar jos kopijas parduodant, nuomoj ant, teikiant panaudai ar kitaip perduodant nuosavybėn arba valdyti, taip pat jas importuojant ir eksportuojant.

13.1.4. Transliuojančiosios organizacijos turi tokias išimtinės teises:

- retransliuoti savo transliacijas;
- retransliuoti kabeliniais tinklais savo transliacijas;
- įrašyti savo transliacijas;
- atgaminti savo transliacijų įrašus;
- viešai skelbti savo transliacijas, jeigu tai vyksta už įėjimo mokestį visuomenei prieinamose vietose;
- padaryti savo transliacijų įrašus ar jų kopijas viešai prieinamus, įskaitant perdavimą kompiuterių tinklais (internete);
- platinti savo transliacijų įrašus ar jų kopijas parduodant ar kitaip perduodant nuosavybėn arba valdyti, taip pat importuojant ir eksportuojant.

13.1.5. Audiovizualinio kūrinio (filmo) pirmojo įrašo gamintojas turi tokias išimtinės teises:

- atgaminti audiovizualinio kūrinio (filmo) įrašą ar jo kopiją;
- transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti audiovizualinio kūrinio (filmo) įrašą;
- platinti audiovizualinio kūrinio (filmo) įrašą ar jo kopijas parduodant, nuomojant, teikiant panaudai ar kitaip perduodant nuosavybėn arba valdyti,

taip pat juos importuojant ir eksportuojant;

- padaryti audiovizualinio kūrinio (filmo) įrašą ar jo kopijas viešai prieinamus, įskaitant perdavimą kompiuterių tinklais (internete).

13.4 Išimtinės teisės į gretutinių teisių objektus galioja 50 metų nuo atlikimo arba jo pirmojo įrašo; nuo fonogramos padarymo ar nuo jos teisėto išleidimo/viešo paskelbimo; nuo pirmojo transliacijos viešojo perdavimo; nuo audiovizualinio kūrinio pirmojo įrašo padarymo arba jo išleidimo/viešo paskelbimo (terminų skaičiavimo taisyklės nustatytos ATGTĮ 59 str.)

14. Tai, kas žinotina naudojant gretutinių teisių objektus

- 14.1 Turtinės teisės į gretutinių teisių objektus gali būti perduodamas pagal sutartis. Tokioms sutartims tiek, kiek tinka taikomos tokios pačios taisyklės kaip ir autorinėms sutartims (žr. 7 skyrių).
- 14.2 Kai atlikėjas kūrinį atlieka vykdydamas tarnybines pareigas ar darbo užduotį, atlikėjo turtinės teisės 5 metų laikotarpiui pereina darbdaviui, jei sutartyje nesusitariama kitaip. Taip pat žr. 11 skyrių.
- 14.3 Norint panaudoti kūrinio gyvą atlikimą kaip gretutinių teisių objektą – pvz., įrašyti muziejuje vykstantį poezijos vakarą koncertą, įrašą padauginti ir siūlyti kopijas įsigyti ar perduoti televizijai parodyti, reikia atlikėjo sutikimo, t.y. reikalinga sutartis dėl atlikimo ir teisių į jį perdavimo; gretutinių teisių turėtojo sutikimas reikalingas ir tuomet, kai norima panaudoti kitus gretutinių teisių objektus: patalpinti į interneto svetainę fonogramoje įrašytą dainą; įrašyti televizijos laidą ir kopiją platinti, dauginti audiovizualinio kūrinio įrašą ir jį platinti. Tokį sutikimą galima gauti individualiai arba sudarius licencinę sutartį su gretutines teises administruojančia organizacija (AGATA). Kiekvienas iš tokių veiksmų, atliktas neturint gretutinių teisių subjekto leidimo laikomas gretutinių teisių pažeidimu.
- 14.4 Pagal ATGTĮ 55 str. 1 d. kiekvienas kūrinio atlikėjas ir kiekvienas fonogramų gamintojas, turi teisę gauti atitinkamą atlyginimą už komerciniais tikslais išleistų fonogramų ar jų kopijų tiesioginį ar netiesioginį panaudojimą viešam paskelbimui viešbučiuose, kavinėse, klubuose ir kitose viešose vietose. Šį atlyginimą privalo mokėti fiziniai arba juridiniai asmenys, naudojantys fonogramas ar jų kopijas. Atlyginimą Lietuvoje šiuo metu surenka kolektyvinio gretutinių teisių administravimo organizacija AGATA.
- 14.5 Naudojant kūrinio įrašą būtina turėti omenyje, kad kartu dažniausiai yra naudojamas ir kūrinys (muzikos kūrinys, muzikos ir literatūros kūrinys). Už viešą kūrinio atlikimą autorius turi teisę gauti autorinį atlyginimą, tiek kai kūrinys atliekamas tiesiogiai (gyvas atlikimas), tiek panaudojant fonogramą ar audiovizualinį kūrinio įrašą, radijo ir televizijos transliaciją ar retransliaciją. Už kūrinio transliaciją, retransliaciją ar kitokią viešą kūrinio paskelbimą, įskaitant kūrinio padarymą viešai prieinamu perduodant kompiuterių tinklais (internete), autorius turi teisę gauti autorinį atlyginimą, tiek kai tiesioginis (gyvas) kūrinio atlikimas transliuojamas, retransliuojamas ar kitaip viešai skelbiamas, tiek panaudojant fonogramą ar audiovizualinį kūrinio įrašą. Todėl viešai skelbiant kūrinio įrašus privalu sudaryti licencinę sutartį ne tik su AGATA, bet ir su LATGA-a.

- 14.6 Gretutinių teisių objektus įstatymo nustatytais atvejais galima naudoti neturint autoriaus sutikimo:
- 14.6.1. Galima viešai platinti atlikimo įrašą, fonogramą, transliacijos įrašą, audiovizualinio kūrinio įrašą ar jų kopijas, jei atlikimo įrašas teisėtai yra komercinėje apyvartoje, t.y. jei yra prekiaujama teisėtomis įrašo kopijomis, norint jas pardavinėti nėra reikalingas nei atlikėjo, nei fonogramos gamintojo, nei transliuojančios organizacijos ar audiovizualinio kūrinio įrašo gamintojo sutikimas.
- Svarbu tai, kad teisė platinti teisėtus gretutinių teisių objektų kopijas neapima teisės teikti šiuos objektus panaudai ir nuomai. Todėl norint bibliotekai ar muziejui teikti panaudai (skolinti) ar nuomoti garso, vaizdo įrašus taip pat reikalingas gretutinių teisių subjekto sutikimas.*
- 14.6.2. Galima gretutinių teisių objektus, esančius viešosiose bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, padaryti viešai prieinamus kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais, jeigu gretutinių teisių subjektai tokio naudojimo nėra uždraudę; naudojantis šia išimtimi taikomos 9.3 punkte numatytos taisyklės.
- 14.6.3. Kaip ir kūrinių atveju galima atgaminti gretutinių teisių objektą viešosiose bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, išskyrus kūrinių paskelbtą kompiuterių tinklais (internete), nesiekiant tiesioginės ar netiesioginės ekonominės ar komercinės naudos, kai kūrinių kopija daroma tam, kad būtų išsaugota arba atgaminta prarasta, sunaikinta arba tapusi netinkama naudoti kopija, arba kai reikia atkurti kitos panašios bibliotekos ar archyvo nuolatinės kolekcijos prarastą, sunaikintą arba tapusių netinkama naudoti kopiją jeigu tokios kopijos neįmanoma gauti kitais būdais ir jei toks atgaminimas yra atskiras vienkartinis veiksmas.
- 14.6.4. Galima be gretutinių teisių subjektų leidimo fiziniam asmeniui išimtinai asmeniniam naudojimui atgaminti nesiekiant tiesioginių ar netiesioginių komercinių tikslų ne daugiau kaip vieną atlikimo, fonogramos, audiovizualinio kūrinio (filmo) ar transliuojančiosios organizacijos transliacijos įrašo kopiją (įsirašyti į laikmeną rodomą televizijos laidą, nusikopijuoti muzikos CD ir pan.).
- 14.6.5. Galima atlikti kitus ATGTĮ numatytus veiksmus: laikinai atgaminti, atgaminti trumpas ištraukas informacinio pobūdžio pranešimuose, transliuojančioms organizacijoms daryti trumpalaikius įrašus, panaudoti visuomenės saugumo tikslais, religinių apeigų metu, atsitiktinai įtraukiant į kitą medžiagą, demonstruojant įrangą, ją taisant, panaudoti karikatūrai, parodijai.
- 14.7 Kaip turtingos autorių teisės, gretutinės teisės yra kolektyviai administruojamos. Lietuvoje gretutines teises administruoja AGATA, kuri renka atlyginimą atlikėjams ir fonogramų gamintojams už kūrinių atlikimą ir fonogramų naudojimą. Plačiau apie AGATA žr. <http://www.agata.lt>.

15. Kas yra kompiuterio programa?

Kompiuterių programa – žodžiais, kodais, schemomis ar kitu pavidalu pateikiamų instrukcijų, kurios sudaro galimybę kompiuteriui atlikti tam tikrą užduotį ar pasiekti tam tikrą rezultatą, visuma, kai tos instrukcijos pateikiamos tokiomis priemonėmis, kurias kompiuteris gali perskaityti; ši sąvoka apima ir parengiamąją projektinę tokių instrukcijų medžiagą, jeigu pagal ją galima būtų sukurti minėtą instrukcijų visumą.

- 15.1 Kompiuterių programų autoriai turi tokias pačias teises, kokias turi kiti autoriai. Turtinės teisės į kompiuterių programas saugomos tiek pat laiko kaip ir į kitus kūrinis.
- 15.2 Teisė naudotis kompiuterio programa paprastai įgyjama kartu su kompiuterio programos laikmena (paketo licencija). Licencinė sutartis dėl kompiuterio programos gali būti sudaryta ir elektroniniu būdu (per internetą). Visuomet būtina atidžiai perskaityti licencinių sutarčių sąlygas ir dėl jų derėtis, kai tai įmanoma.
- 15.3 Naudojant kompiuterio programas būtina turėti omenyje:
 - kompiuterių programų *negalima atgaminti asmeniniais tikslais, norint teisėtai naudotis, reikia turėti licenciją;*
 - kompiuterių programų autorių ir gamintojų teisės ribojamos tokiais būdais: ATGTĮ leidžia archyvuoti ir atgaminti kompiuterių programas adaptavimo tikslais (30 str.); ATGTĮ leidžia dekompiliuoti kompiuterių programas (31 str.).
- 15.4 Daugiau informacijos apie kompiuterio programų naudojimą galima rasti adresais:
<http://www.infobalt.lt>;
<http://www.infobalt.lt/agentura/apsauga/apsauga.htm>

16. Atsakomybė už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus

- 16.1 Autorių teisių, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių pažeidimu laikomi šie veiksmai:
 - 16.1.1. kūrinio, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių objekto naudojimas (įskaitant išleidimą, atgaminimą viešą rodymą viešą atlikimą transliavimą retransliavimą ar kitokį viešą paskelbimą) ir platinimas be šių teisių subjekto licencijos (nesudarius sutarties arba pažeidžiant jos sąlygas);
 - 16.1.2. kūrinio, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių objektų neteisėtų kopijų importavimas, eksportavimas, platinimas, gabenimas ar laikymas komerciniais tikslais;
 - 16.1.3. įstatymuose ar autorinėse sutartyse nustatyto atlyginimo nesumokėjimas;
 - 16.1.4. autoriaus ar atlikėjo asmeninių neturtinių teisių pažeidimas;
 - 16.1.5. nuorodų į neteisėtai viešai paskelbtus autorių teisių, gretutinių teisių ir *sui generis* teisių objektus teikimas interneto svetainėse, kai nuorodas teikiantis asmuo tai daro žinodamas ar turėdamas žinoti, kad autorių teisių, gretutinių teisių ir *sui generis* teisių objektai yra neteisėtai viešai paskelbti;
 - 16.1.6. bet kokių techninių apsaugos priemonių pašalinimas, paslaugų tai padaryti siūlymas, prietaisų techninių apsaugos priemonių pašalinimui gaminimas, importavimas, gabenimas, laikymas, turint tikslą platinti, ir platinimas;
 - 16.1.7. informacijos apie autorių ar gretutinių teisių valdymą panaikinimas arba pakeitimas be leidimo;
 - 16.1.8. kitų ATGTĮ nuostatų ir kitų įstatymų nustatytų autorių teisių, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių pažeidimas.

- 16.2 Už autorių ir gretutinių teisių pažeidimus yra taikoma civilinė, baudžiamoji (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 191–194 str.) ir administracinė atsakomybė (Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 214¹⁰ str.).
- 16.3 Priklausomai nuo padaryto teisės pažeidimo, autorių ir gretutines teises pažeidęs asmuo privalo atlyginti:
- 16.3.1. *Turtinę žalą*: turtinė žala turi būti atlyginta tais atvejais, kai pažeistos turtinės autorių teisės.
Nustatydamas nuostolių dydį, teismas atsižvelgia į pažeidimo esmę, padarytos žalos dydį, autoriaus teisių, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių subjekto negautas pajamas, kitas turėtas išlaidas ir pažeidėjo naudą gautą iš neteisėtų veiksmų. Neteisėtos kūriniių ar kitų objektų kopijos gali būti perduotos atitinkamai autorių teisių, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių subjektams šių prašymu.
Vietoj nuostolių atlyginimo autorių teisių ar gretutinių teisių subjektas gali reikalauti kompensacijos. Jos dydį nuo 10 iki 1000 minimaliųjų gyvenimo lygių (MGL) nustato teismas atsižvelgdamas į pažeidėjo kaltę, jo turtinę padėtį, neteisėtų veiksmų priežastis bei kitas turinčias reikšmės bylai aplinkybes, taip pat sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijus.
- 16.3.2. *Neturtinę žalą*: asmuo, pažeidęs autorių ar atlikėjų asmenines neturtines teises, privalo atlyginti neturtinę žalą.
Teismas, nustatydamas neturtinės žalos dydį, atsižvelgia į ją padariusio asmens kaltę, jo turtinę padėtį, padarytos turtinės žalos dydį, neturtinės žalos pasekmes, neteisėtų veiksmų priežastis bei kitas turinčias reikšmės bylai aplinkybes, taip pat sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijus.